

Cees Bol

Staatsinrichting 'vroeger' en nu

Cor Roozenbeek houdt er in April van dit jaar mee op. Hij is dan 62 jaar en heeft er bijna veertig jaar onderwijservaring op zitten. Janneke en Paul Maijstre zitten nog in de laatste fase van hun (tweedegraads) lerarenopleiding. Alle drie werken zij op het Kalsbeekcollege, een christelijke scholengemeenschap van vmbo tot en met gymnasium in Woerden. Met Kleio-redacteur Cees Bol praten zij over staatsinrichting.

2

Formeel, nog altijd, heet ons vak Geschiedenis en staatsinrichting, maar niet iedere collega van een ander vak zal zich dat zo duidelijk realiseren. We worden in de eerste plaats toch altijd gezien als de geschiedenisleraar. En zo gedragen we ons natuurlijk ook, want hoewel er indertijd harde strijd is geleverd om staatsinrichting aan geschiedenis te koppelen, is het voor velen toch een stiefkind gebleven. En een stiefkind dat bij de leerlingen niet bijster geliefd is. Staatsinrichting is saai. Is dat zo?

Het leek een aardig idee om nu eens niet specifieke deskundigen aan het woord te laten, maar het werkveld en wel de uitersten daarvan.

De oude rot

Cor kreeg voor het eerst te maken met staatsinrichting op wat toen nog de Mulo was. 'Eigenlijk al meteen bij de Grieken, want om een begrip als democratie duidelijk te maken moet je actualiseren, steeds de lijn doortrekken naar het heden. Je bleef dus met staatsinrichting binnen de context van het geschiedenisprogramma.'

In het voor-examenjaar (want in het eindexamenjaar was er ook toen al geen tijd!) liet hij de leerlingen een werkstuk maken op het terrein van staatsinrichting met behulp van krantenknipsels. In het kiezen van thema's was hij volkomen vrij. Hij maakte wel gebruik van een methode (het indertijd veel gebruikte Novem), maar voelde zich daardoor niet gebonden. 'Er was toen natuurlijk veel minder sprake van bindende regelgeving van bovenaf en je was daardoor als docent veel vrijer. Ik kon gebruik maken van mijn eigen ervaringen, bijvoorbeeld van mijn ervaringen als gemeenteraadslid.'

De Mammoetwet betekende het begin van een bureaucratiseringproces van het onderwijs, ook voor het vak staatsinrichting, maar dat heeft in principe voor de aanpak van Roozenbeek geen grote gevolgen gehad. Die bleef gericht op de eigen ervaring van de leerling. De traditionele, vooral juridisch gerichte aanpak vond hij voor de meeste leerlingen eenvoudigweg te saai. Ook nu nog. Dat geldt zeker voor de vmbo-leerlingen, toch nog altijd de grootste groep in het voortgezet onderwijs.

'Staatsinrichting is belangrijk voor alle niveaus in het onderwijs. Voor het vmbo-kind moet je zo concreet mogelijk zijn. Ga uit van de eigen leefomgeving: 'Waarom komt er nou geen skatebaan in mijn buurt en wie houdt dat dan tegen?' Dan kom je terecht bij de gemeentepolitiek. Maar er zijn ook allerlei dingen te bedenken, bijvoorbeeld op het gebied van recreatie – iets dat jongeren natuurlijk vooral interesseert! – waarmee je terecht

komt bij de provincie en het Rijk. Gelukkig kun je tegenwoordig ook veel gebruik maken van minder 'talige' media, zoals de tv. En natuurlijk internet.'

Roozenbeek behoort niet tot het type ervaren oude rot die in het heden niets goeds aantreft. Zijn oordeel is genuanceerd.

'Het formuleren van al die eindtermen was en is in het politieke onderwijsklimaat nodig om te laten zien dat je vak het nodige gewicht heeft, maar men is wel een beetje doorgeschoten. Je moet niet alles inkaderen, dat belemmert de individuele creativiteit van de docent. Maar ook in het verleden was er altijd wel kritiek. Toen werd het allemaal teveel gevonden wat er in de boekjes stond, nu te weinig. Maar het gaat uiteindelijk niet om de methode. Een docent is meer dan een Teleac uitzending. Hij moet de eigen ervaringen van z'n leerlingen van een structuur voorzien, hij moet ze naar elkaar leren luisteren. En hij moet vooral in staat zijn een goed pedagogisch klimaat te scheppen.'

Plus ça change

Het zal duidelijk zijn dat de beginsituatie van Janneke en Paul sterk verschilt van die van Cor veertig jaar geleden.

Janneke Maijstre en Cor Roozenbeek in hun lerarenkamer.

Wie nu als docent begint, is gebonden aan methoden en eindtermen en heeft bovendien te maken met het vmbo en dat is iets anders als de Mulo van veertig jaar geleden. Hoe is het om dan staatsinrichting te geven?

Het is er in elk geval niet eenvoudiger op geworden als je, zoals Janneke, te maken hebt met zowel de beroepsgerichte als de theoretische variant in het vmbo. In de basisberoepsgerichte leerweg gaat het om kinderen voor wie begrijpend lezen vaak moeilijk is. Dan wordt eigenlijk elke methode een probleem.

Hoe bruikbaar zijn eigenlijk de aangeboden methodes, die zo centraal zijn komen te staan in het leerproces? 'Veldwerkers' Paul en Janneke hebben wisselende ervaringen. 'Voor vmbo-t is het taalgebruik vaak nog wel te volgen, maar voor andere groepen is het vaak moeilijker. Je wordt dan afhankelijk van incidenten, die toe-vallig grote publiciteit halen. De "kut-marokkanen"-rel is een mooi voorbeeld; daar kunnen wij natuurlijk van alles mee. Het zit heel dicht bij de ervaringswereld van onze leerlingen en je komt via discriminatie meteen bij de grondwet terecht.'

Taalgebruik is één ding, als een groter probleem ervaren Paul en Janneke het gebrek aan overzichtskennis in de hedendaagse methodes. Janneke: 'Een voorbeeld: de methode waarmee ik nu werk voor 4vmbo-t begint de module staatsinrichting met

1848. Maar voor kinderen die helemaal geen sjoerge hebben van de Republiek en het Verenigd Koninkrijk werkt dat niet. Verder vraag je je bij deze methode – maar hetzelfde geldt voor andere net zo goed – voortdurend af, waarom dit wel en iets anders niet?' Paul vult aan: 'Dit geldt natuurlijk niet alleen voor staatsinrichting. Zonder enige overzichtskennis begin je heel weinig. Begrip, vaardigheden, het wordt allemaal los zand zonder overzicht.'

Geen generatiekloof

Het lijkt erop dat deze jongere docenten en de oudere 'werker in het veld' een vergelijkbaar signaal afgeven naar de 'toeleveringsbedrijven': men is te ver doorgeschoten.

Ook op andere terreinen blijken veertig jaren toch niet zo'n diepe kloof te scheppen. De didactische aanpak, het uitgaan van de eigen beleavingswereld van de leerling, is vergelijkbaar.

Janneke: 'Cor is volgens mij altijd al modern geweest'.

En de noodzaak van een goed pedagogisch klimaat is onveranderd.

Paul: 'Vmbo-kinderen, zeker als ze de theoretische leerweg niet aankunnen, hebben heel weinig zelfvertrouwen.'

'Dat kunnen wij toch niet', hoor je ze meteen zeggen. Het komt er in de allereerste plaats op aan ze een beetje zelfrespect bij te brengen: 'een goede vakman komt altijd aan de bak', in die trant ...

De rest komt dan ook wel.'

inrichting en werking
van onze staatkundige
samenleving

1

NEDERLAND
GEREISELD

